

UDK: 2-277.2
Pregledni rad
Pripremljeno: svibanj 2022.

ČITANJE PSALAMA I MUDROSNIH KNJIGA

Gerhard Pfandl i Angel M. Rodriguez

Gerhard Pfandl, stručnjak za starozavjetnu teologiju, do umirovljenja radio je kao potpredsjednik Generalne konferencije Crkve Adventista sedmog dana i član Instituta za istraživanje Biblije u Washington D.C., a na početku karijere bio je i pastor Crkve adventista sedmog dana u Austriji i profesor religije pri Bogenhofen Seminary u Austriji. Objavio je više i 120 znanstvenih članaka i nekoliko knjiga od kojih je najznačajnija „The Gift of Prophecy: the Role of Ellen White in God’s Remnant Church“.

Angel M. Rodriguez, stručnjak za biblijsku teologiju, do umirovljenja radio je kao direktor Instituta za istraživanje Biblije. U prošlosti je bio predsjednik Antillean koledža i podpredsjednik sveučilišta Adventist Southwestern za akademska pitanja. Autor je i urednik nekoliko knjiga i brojnih znanstvenih članaka. Njegovo najznačajnije djelo je „Toward a theology of the remnant: an Adventist ecclesiological perspective“.

SAŽETAK

Više od trećine Starog zavjeta je poezija. Najviše se pojavljuje u Knjizi Psalama, u proročkim i u mudrosnim knjigama (Job, Izreke, Propovjednik). Izaija je gotovo u potpunosti napisan u pjesničkom obliku. Brojni pjesnički dijelovi također se nalaze u povijesnim knjigama, npr. Postanak 49. poglavlje i Brojevi 23. i 24. poglavlje. Samo sedam starozavjetnih knjiga uopće ne sadrži poeziju (Levitski zakonik, Ruta, Ezra, Nehemija, Estera, Hagaj i Malahija), stoga je važno razumjeti hebrejsku poeziju kako bismo ispravno protumačili velike dijelove Starog zavjeta.

Poezija zahtijeva drugačiji hermeneutički pristup od onog koji se koristi u narativima. Naracija donosi informacije i poučava ilustracijom, dok poezija otvara prostor za slobodniji izraz nadahnuća. Ovaj članak se bavi osnovnim smjernicama za tumačenje hebrejske poezije.

Ključne riječi: psalmi; poezija; mudrosna literatura; paralelizmi; stilske figure

Uvod

Knjiga Psalama sadrži neke od najnadahnutijih tema u Svetom pismu. U Novom zavjetu se ona navodi češće od bilo koje druge knjige, a kršćani je poštuju sve do danas. Job, Izreke i Propovjednik usredotočuju se na hebrejski koncept mudrosti (*hokmāh*), na riječ koja označava intelektualnu i moralnu tradiciju drevnog Izraela. Budući da je izraelska mudrost pripadala širem kontekstu drevnog Bliskog istoka, u biblijskoj mudrosnoj literaturi nalazimo i paralele s izrekama egipatskih i mezopotamskih mudraca.

Psalmi i mudrosne knjige u Bibliji djelo su brojnih autora. Cijela zbirka je u svom konačnom obliku vjerojatno sakupljena u Ezrino i Nehemijino doba. Budući da su ove knjige napisane u pjesničkom obliku, tumač treba uzeti u obzir karakteristike hebrejske poezije.

1. Knjiga Psalama

Knjiga psalama je zbirka nadahnutih hebrejskih molitava i himni, od kojih su sedamdeset i tri pripisane kralju Davidu. Dok psalmi prvenstveno sadrže riječi izrečene Bogu ili o Bogu, oni su istovremeno i Božje riječi upućene Njegovom narodu. Oni se usredotočuju na odnos između Boga i Njegove djece. Psalmi, dakle, sadrže hvalospjeve o velikim Božjim djelima, tužaljke u kojima ljudi izlijevaju svoja srca u vrijeme nevolje, i molitve za Božje vodstvo i pomoć na životnom putu. Oni odražavaju iskustvo vjere Božjeg naroda prije prvog Kristova dolaska, ali nisu vremenski ograničeni. Psalmi su se koristili, i još uvijek se koriste, u osobnom i javnom bogoslužju. Imali su važnu ulogu u hramskoj službi sve do njegovog uništenja 70. godine poslije Krista. Budući da postoji vrlo malo tragova o njihovoj povijesnoj podlozi, oni su, na neki način, univerzalni. Govore o tipičnim ljudskim situacijama te stoga imaju sposobnost govoriti ljudskim bićima u bilo koje vrijeme.

Budući da su psalmi pjesme - glazbene pjesme - oni zahtijevaju posebnu pozornost pri tumačenju. Njihov pjesnički karakter nije vidljiv u prijevodu, jer, za razliku od zapadnjačke poezije, hebrejska poezija nema rime. Velik dio jezika u psalmima je namjerno emotivan. Tumač, stoga, treba paziti da ne traži posebna značenja u svakoj riječi ili frazi gdje ih pisac nije imao namjeru staviti. Nadalje, budući da je jezik psalama uglavnom metaforičan, tumač mora tražiti namjeru metafora i ne zaustavljati se na njihovom doslovnom značenju. Planine zapravo ne skaču kao ovnovi (Psalam 114,4), niti bi se Božji narod trebao ponašati kao ovce (Psalam 23).

2. Hebrejska poezija

Više od trećine Starog zavjeta je poezija. Najviše se pojavljuje u Knjizi Psalama, u proročkim i u mudrosnim knjigama (Job, Izreke, Propovjednik). Izaija je gotovo u potpunosti napisan u pjesničkom obliku. Brojni pjesnički dijelovi također se nalaze u povijesnim knjigama, npr. Postanak 49. poglavlje i Brojevi 23. i 24. poglavlje. Samo sedam starozavjetnih knjiga uopće ne sadrži poeziju (Levitski zakonik, Ruta, Ezra, Nehemija, Estera, Hagaj i Malahija), stoga je

važno razumjeti hebrejsku poeziju kako bismo ispravno protumačili velike dijelove Starog zavjeta.

Moderno proučavanje hebrejske poezije počelo je 1753. godine objavljivanjem knjige biskupa Roberta Lowtha, *De Sacra Poesi Hebraeorum*. On je vjerovao da hebrejska poezija ima pravi metar, ali ga je teško prepoznati, jer je izumrlo znanje o tome kako se izgovarao klasični hebrejski, te se on, stoga, usredotočio na glavnu karakteristiku hebrejske poezije koju je nazvao *parallelismus membrorum* (paralelizam članaka ili stihova).

Paralelizam

Biskup Lowth paralelizam objašnjava na sljedeći način:

Paralelizmom nazivam podudarnost jednog stiha ili retka s drugim. Kad se iznese prijedlog, a drugi mu se pridruži ili podvuče ispod njega, ili ekvivalentan, ili suprotstavljen u smislu, ili sličan u obliku gramatičke konstrukcije, to nazivam paralelnim redovima, a riječi ili fraze, koje odgovaraju jedna drugoj u odgovarajućim redovima, paralelnim pojmovima.¹

Lowth je razlikovao tri osnovne vrste paralelizama: sinonimni, antitetički i sintetički paralelizam. Ova podjela se koristi i danas.

Sinonimski paralelizam — Misao prvog retka ponavlja se u drugom retku izrečena različitim riječima:

Izreke 1,20	Mudrost glasno uzvikuje na ulici, Na trgovima diže svoj glas;
Izaija 2,17	Oholost ljudska skršit će se, I bahatost ljudska poniziti.

Antitetički paralelizam — Drugi redak suprotstavlja, ili negira, misao i značenje prvog retka. Često drugi redak počinje s „a“:

Izreke 14,30	Mirno je srce život tijelu, a ljubomor je gnjilež u kostima.
Izreke 16,25	Neki se put čini čovjeku prav, a na kraju vodi k smrti.

Sintetski ili formalni paralelizam — Ovaj paralelizam nije tako jasan kao druga dva. U biti, drugi redak razvija ili dovršava misao započetu u prvom retku.

Psalam 28,6	Blagoslovljen Jahve, što usliša zazivanje moje!
-------------	--

Ovdje prvi redak daje izjavu, a drugi redak daje razlog.

Psalam 119,9	Kako će mladić čistim sačuvati put svoj? Čuvajući riječi tvoje.
--------------	--

¹ Robert Lowth, *De sacra poesi Hebraeorum praelectiones academicae* (Lectures on the Sacred Poetry of the Hebrew) (Oxford: Clarendon, 1753.), navod u Walter Kaiser i Moises Silva, *An Introduction to Biblical Hermeneutics* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 1994.), str. 88.

Prvi red postavlja pitanje; drugi red daje odgovor.

Od vremena izdavanja Lowthovog rada o hebrejskom paralelizmu, prepoznate su dodatne vrste paralelizama. Na primjer, u *emblematском paralelizmu* jedan redak koristi metaforu ili usporedbu, dok redak za uravnoteženje daje činjenični iskaz:

Psalam 42,1 Kao što košuta žudi za izvor-vodom,
 tako duša moja čezne, Bože, za Tobom.

Klimaktički ili stepenasti paralelizam ponavlja i unapređuje poruku u uzastopnim koracima. Čini se da se misao uzdiže u tri ili više koraka:

Psalam 29,1-2 Prinesite JAHVI, o sinovi Božji,
Prinesite JAHVI slavu i moć!
Prinesite JAHVI slavu njegova imena,
Poklonite se JAHVI u svetištu njegovu!

Hijastički paralelizam² izokreće redosljed riječi ili misli u uzastopnim redovima. Dakle, ono što je bilo prvo u prvom retku pojavljuje se posljednje u drugom retku:

Psalam 30,9 Tada, JAHVE, zavapih k tebi,
 I zazvah milosrđe BOGA svojega:

Akrostih

Nekoliko psalama je sastavljeno u akrostihu, u kojem početno slovo svakog stiha, ili skupa stihova, slijedi redosljed hebrejske abecede. Dakle, u 34. psalmu prvi stih počinje hebrejskim slovom *aleph*, drugi slovom *beth*, treći slovom *gimmel*, itd. U Tužaljka u 3. poglavlju svakom su slovu dodijeljena tri retka, to jest, prva tri stiha počinju s *aleph*, sljedeća tri stiha počinju s *beth*, sljedeća tri s *gimmelom*, itd. U 119. psalmu svakih osam stihova počinju istim hebrejskim slovom, a budući da je broj hebrejskih slova 22, psalam ima 176 stihova. Akrostih je možda služio kao pomoć pri pamćenju stihova.

Stilske figure

Hebrejska poezija bogata je upotrebom slika i stilskih figura, ali je također vrlo eliptična, tj., izbacuje imenice i glagole u paralelnim redovima te rijetko koristi veznike (i, ali), vremenske oznake (kada, onda) ili logičke poveznice (dakle, stoga dakle).³

1. Poredbene figure

Poredba — stilska figura u kojoj se dvije suštinski različite stvari uspoređuju upotrebom uvodne riječi “poput” ili “kao”. Psalam 42,1: „Kao što košuta žudi za izvor-vodom, tako duša moja čezne, Bože, za Tobom.” Poredba je najlakše prepoznatljivo stilsko sredstvo.

Metafora – U metafori pisac opisuje jednu stvar koristeći umjesto nje neku drugu. Usporedba se podrazumijeva. Psalam 18,2: „Jahve, hridino moja, utvrdo moja, spase moj; Bože moj, pećino moja kojoj se utječem, štite moj, snago spasenja moga, tvrđavo moja.” Bog je Davidu bio poput snažne stijene i okrilja štita koji mu je pružao zaštitu od njegovih neprijatelja.

2 Imenovano prema grčkom slovu *hi* (X). Odnosi se na povezane elemente unutar usporednih konstrukcija.

3 Kaiser i Silva, str. 91.

Parabola — Proširena usporedba postaje parabola. To je kratka priča koja usporedbom prenosi određenu pouku. Božja parabola u Izajji 5,1-5 opisuje Božje razočaranje nad vinogradom koji je rađao samo divlje ili kiselo grožđe. Glavna točka usporedbe prepoznata je na kraju priče: „Vinograd Jahve nad Vojskama dom je Izraelov.”

Alegorija – Proširena metafora postaje alegorija. U alegoriji koja se nalazi u Izrekama 5,15-23, glavna poanta je bračna vjernost. „Usporedba koju ovdje nalazimo je usporedba između običaja pijenja vode iz vlastitog bunara i potrebe za vjernošću u bračnim odgovornostima i privilegijama braka.”⁴

2. *Figure punine izričaja*

Paronomazija — Paronomazija je igra riječi u kojoj se ponavljaju riječi sličnog zvuka, ali ne nužno i sličnog značenja. Na primjer, Izreke 11,18 kažu: „Opak čovjek pribavlja isprazan (šaqer) dobitak, a tko sije pravdu, ima sigurnu nagradu (seker). Zvukovi riječi „isprazan“ i „nagrada“ (šaqer i seker) su slični, ali njihovo značenje nije. Vidi također sličnost riječi „nevolja“ (šārah) i „maleno“ (sar) u Izrekama 24,10. Ovaj se književni učinak obično gubi u prijevodu.

Hiperbola — Hiperbola je svjesno pretjerivanje ili preuveličavanje, npr. Psalm 78,27: „Prosu na njih mesa ko prašine i ptice krilatice ko pijeska morskoga.“ Ovaj tekst dio je slikovitog pjesničkog prikaza čuda s prepelicama. Kako bi se istaknulo obilje Božjih blagoslova, broj prepelica se uspoređuje s morskim pijeskom.

3. *Figure asocijacije*

Metonimija — U ovoj govornoj figuri se pomoću riječi koja se odnosi na neki povezani pojam evocira ili imenuje neka ideja. Psalm 47,9: „Bog kraljuje nad narodima, stoluje Bog na svetom prijestolju.” Božje prijestolje predstavlja Njegovu vladavinu.

Sinegdoha — Govorna figura u kojoj cjelina može predstavljati samo dio ili dio može predstavljati cjelinu. Psalm 26,10: „...na rukama njihovim je zločin, a desnica im puna mita.“ Desna ruka kao dio tijela predstavlja cijelu osobu.

Kada se bavi stilskim figurama usporedbe, asocijacije ili punine izričaja, tumač mora paziti da ih ne proširi izvan onoga što je autor izvorno namjeravao. „Govorne figure nisu tako precizne u svojim značenjima kao što je to slučaj u prozi. Ono što tim figurama nedostaje po pitanju preciznosti, zasigurno je nadoknađeno njihovom pojačanom sposobnošću da nam daju slike i živopisnost koju obična proza ne može prikazati.”⁵

Vrste hebrejske poezije⁶

Hebrejska poezija svoje podrijetlo nalazi u životu naroda. Međutim, ona nije bila rekreacijska, već funkcionalna. Imala je važnu ulogu u životu izraelskog naroda, posebice u njegovom

4 Ibid., str. 94.

5 Ibid., str. 98

6 Sljedeća dva dijela dugujemo materijalima koji se nalaze u Grant R. Osborne, *The Hermeneutical Spiral* (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1991.), str. 181-185, 187-190.

odnosu s Bogom. Stoga su se proročke poruke često davale u pjesničkom obliku. Ne samo što su se tako lakše pamtile, već su bile i emotivnije i snažnije u svojoj poruci.

Ratne pjesme — Ratne pjesme bile su jedan od najranijih oblika poezije (Suci 7,18, 20). Najpoznatije su Mojsijeva (Izlazak 15,1-18) i Debiorina (Suci 5) pobjednička pjesma. U njima se ushićeno promišlja o sili Boga koji je pobijedio neprijatelja.

Ljubavne pjesme — Najpoznatija ljubavna pjesma u Svetom pismu je Pjesma nad pjesmama. Još jedan pjesnički izraz ljudske ljubavi nalazi se u Ruti 1,16-17, u kojoj Ruta izgovara neke od najupečatljivijih riječi u cijelom Svetom pismu.

Tužaljke — Tužaljka, tjeskobni vapaj Bogu, najčešći je pjesnički oblik u psalmima. Više od šezdeset psalama su ili pojedinačne (Psalam 3) ili skupne jadikovke (Psalam 9). Tužaljka uglavnom ima nekoliko ili sve sljedeće elemente: (a) obraćanje Bogu: Psalam 22,1, „Bože moj, Bože moj...“, (b) opis nevolje: Psalam 57,5, „Ležim *usred* lavova koji proždiru ljudske sinove, *zubi* su im *koplja* i strijele...“ (c) molba za oslobođenje: Psalam 3,8, „Ustani, o Jahve! Spasi me, o Bože moj!“ (d) izjava o povjerenju u Boga: Psalam 28,6b-7a, „Jahve mi je zaklon, on štiti me. U njega se srce moje pouzdalo i pomoć mi dođe“ (e) priznanje grijeha: Psalam 51,6, „Tebi, samom tebi ja sam zgriješio, i učinio što je zlo pred tobom.“ (f) zavjet da ćete činiti određene stvari: Psalam 61,6, „Jer ti, Bože, usliši molbe moje.“ (g) zaključak, koji može biti u obliku hvale ili zahvale: Psalam 30,13, „... Jahve, Bože moj, do vijeka ću te hvaliti.“

Hvalospjevi — Himne, ili pjesme hvale, korištene su u bogoštovlju. Znanstvenici su utvrdili tri specifične vrste himni u kojima se Bog slavi kao: (a) Stvoritelj (Psalam 8, 19, 104, 148), (b) Zaštitnik Izraela (Psalam 66, 100, 111, 114) i (c) Gospodar povijesti (Psalam 33, 103, 105-106, 135).⁷ Osim ovih, postoje i himne zahvale koje izražavaju zahvalnost Bogu za Njegov odgovor na određene molitve (Psalam 18, 30, 32, 65, 67).

Psalmi proklinjanja — Ovo su obično psalmi jadikovanja u kojima je posebno istaknuta piščeva želja za opravdanjem, utemeljena na načelu odmazde, *lex talionis* (Psalam 12, 35, 52, 58-59, 69, 70, 83, 109, 137). Izjave u ovim psalmima su često šokantne za moderne uši: „Blažen koji zgrabi i smrskao o stijenu tvoju dojenčad!“ (Psalam 137,9). Međutim, treba imati na umu da je misao koja se nalazi iza želje za osvetom biblijska (Ponovljeni zakon 32,35, „Moja je odmazda“), dok je način na koji se to izražava ljudski. „Dio ovog načina izražavanja potječe od zavjetnih prokletstava... U drugim slučajevima se čini da su pojmovi i frazeologija preuzeti ili upućuju na neku božansku kaznenu radnju protiv grešnika tijekom povijesti.“⁸ Hiperbolički jezik čest je u takvim emocionalnim odlomcima.

7 Gordon Fee i Douglas Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth* (Grand Rapids, MI: Zondervan, 1981.), str. 176-177.

8 Angel M. Rodriguez, „Inspiration and the Imprecatory Psalms,” *JATS* 5.1 (1994.): str. 57.

Smjernice za tumačenje hebrejske poezije

Poezija zahtijeva drugačiji hermeneutički pristup od onog koji se koristi u narativima. Naracija donosi informacije i poučava ilustracijom, dok poezija otvara prostor za slobodniji izraz nadahnuća. Evo nekoliko osnovnih smjernica za tumačenje hebrejske poezije.

1. **Obratite pažnju na obrazac pjesme ili himne** — primarni element hebrejske poezije je uzorak paralelnih stihova, kao što je gore navedeno.
2. **Grupirajte paralelne stihove** — Budući da pjesnik koristi vrlo emotivan, šarolik jezik, tumač mora proći tanku granicu između prevelikog učitanja značenja u pojedinačne retke i pretpostavljanja sinonimnosti kada god su neke misli slične. Kontekst mora naznačiti jesu li rečenice sinonimne.
3. **Proučite metaforički jezik** — U hebrejskoj poeziji prevladava figurativni jezik, i teže ga je razumjeti od proze. Job 38. poglavlje i 19. Psalam nisu namijenjeni podučavanju hebrejske kozmologije, niti izjava „K brdima oči svoje uzdižem: odakle će mi doći pomoć?“ (Psalam 121,1) znači da Bog živi na brdima. Ipak, takve slike dodaju bogatstvo i dubinu razumijevanju ovih odlomaka.
4. **Gdje je to moguće, obratite pažnju na povijesnu pozadinu teksta** — U knjizi Psalama, naslovi četrnaest psalama (3., 7., 18., 30., 34., 51., 52., 54., 56., 57., 59., 60., 63., 142.) pozivaju se na neki povijesni događaj. Iako su znanstvenici raspravljali o autentičnosti ovih naslova, malo je razloga za sumnju u osnovnu vjerodostojnost naslova, iako oni nisu nužno nadahnuti. Komentari i rječnici su od velike pomoći u osvjetljavanju pozadine ovih psalama.
5. **Proučavajte pjesničke tekstove u smislu njihove vrste i osnovnog stava** — Psalam proklinjanja treba proučavati drugačije od psalma hvale.⁹ Izjave o Božjem odnosu prema ljudima u Izrekama i Propovjedniku razlikuju se od vrste do vrste (izreke, didaktičke ili iskustvene izreke itd.), te se sukladno tome mijenja njihova primjenjivost na sadašnje okolnosti.
6. **Proučite pjesničke odlomke u cjelini prije nego što donesete zaključke** — Nakon što je zabilježio osnovnu strukturu pjesme i proučio pojedinosti, tumač treba proučiti cijeli odlomak prije nego što krene u objašnjavanje njegovog značenja.
7. **Proučavajte mesijanske psalme s obzirom na njihov povijesni značaj** — Iz perspektive novozavjetnih pisaca, mnogi psalmi tumačeni su kao mesijanski psalmi. Njihove su riječi navedene s posebnim osvrtom na Isusa (2., 22. i 110. Psalam). Međutim, u starom Izraelu, osim 110. psalma, ovi se psalmi nisu smatrali izravno povezanim s Mesijom. U vrijeme kada su napisani imali su povijesno značenje. Iz tog razloga se ovi psalmi, prije nego što se primjene na Mesiju, moraju dobro proučiti kako bi se utvrdilo autorovo izvorno ciljano značenje. Ipak, izvan svojeg povijesnog značenja, oni „pružaju verbalne pokazatelje koji identificiraju tipološku narav ovih psalama.“¹⁰ U 22. Psalmu, na primjer, mnoge značajke daleko nadilaze stvarna

9 Vidi Rodriguez, str. 57-58.

10 Richard M. Davidson, “New Testament Use of the Old Testament,” *JATS* 5.1 (1994.): str. 23.

Davidova iskustva. One se u potpunosti mogu razumjeti samo u kontekstu Isusove patnje.

U tumačenju poetskih dijelova Svetog pisma, posljednja riječ ne bi trebala biti tehničke prirode, već pobožne, predstavljajući slušateljima čuda Božjih planova s čovjekom i Božju milost u planu otkupljenja.

3. Hebrejske mudrosne knjige

Pored smjernica za tumačenje hebrejske poezije, od koristi će biti i razumijevanje posebnih karakteristika hebrejske mudrosne književnosti. Naziv „Mudrosne knjige” biblijski stručnjaci koriste za označavanje knjiga *Izreka*, *Joba* i *Propovjednika*. Rimokatolički stručnjaci ovdje uključuju apokrifne knjige *Ecclesiasticus* (Ben Sirah) i *Knjigu mudrosti*. Neki znanstvenici u žanr mudrosti također uključuju i neke psalme koji se obično nazivaju Psalmi mudrosti (1., 32., 34., 37., 49., 73., 112., 127., 128., i 133. Psalam). Kada je u pitanju Pjesma nad pjesmama, postoje različita mišljenja, ali mnogi biblijski proučavatelji tvrde da su je, iako knjiga jeste, ili se čini da jeste, zbirka ljubavnih pjesama, vjerojatno sačuvali izraelski mudraci.

Pri tumačenju mudrosnih knjiga važno je posjedovati osnovno razumijevanje biblijskog pristupa mudrosti. Ovdje možemo dati samo nekoliko općih napomena koje će, nadamo se, potaknuti čitatelja na proučavanje samih knjiga, kako bi bolje razumio intelektualni svijet mudrosnih mislilaca. Biblijsku mudrost zanima odnos između prirode i ljudi te društveni život ljudskih bića. Mudrosna književnost ilustrira hebrejsko zanimanje za prirodu i korištenje ljudskog uma za njeno proučavanje (1. Kraljevima 4,33). Mudre osobe su također proučavale ljudsko ponašanje i iz tih opažanja naučile kako uživati u životu. Otkrile su vrijednost pravilnog jezika u društvenoj interakciji, važnost rada te rizike i opasnosti koje su povezane s neprikladnim društvenim odnosima.

Motivacija i svrha proučavanja prirode i ljudi bitno su se razlikovale od suvremenih znanstvenih istraživanja. Izraelci su pretpostavljali da je Gospodin njihov Stvoritelj, i da je prirodni svijet također rezultat Božjeg stvaralačkog djelovanja. Cilj istraživanja prirode nije bio otkriti podrijetlo njezina postojanja, već promatrati i razumjeti snagu i mudrost Stvoritelja.

Izraelci su vjerovali da im je mudrost njihovog Stvoritelja i Otkupitelja posredovana kroz riječi proroka i kroz stvaranje. Mudraci su stoga posvećivali svoje vrijeme istraživanju Božjeg stvaranja kako bi shvatili tu mudrost. No, mudrost je u isto vrijeme bila i dar od Boga: „Jer Jahve daje mudrost, iz njegovih usta dolazi znanje i razboritost“ (Izreke 2,6).

Stjecanju mudrosti prethodio je „strah [poštovanje] Gospodnji“ (Izreke 1,7). To nije značilo da je strah/poštovanje bilo glavni element u stjecanju mudrosti, već da je strah Gospodnji područje unutar kojeg je bilo moguće steći mudrost. Nakon što je ta pretpostavka prihvaćena, mudra osoba je krenula u potragu za mudročću. Kako se to radilo? Tako što su se, zapravo, koristila ista načela koje koristimo danas. Takve osobe su promatrale prirodni svijet i društvenu interakciju ljudskih bića, analizirale ono što su primijetile i izvlačile zaključke koji su utjecali na kvalitetu njihovih života (Izreke 24,30-34). Drugim riječima, mudri ljudi

su koristili razumske sposobnosti koje im je Bog dao i slušali Njegovu zapovijed da istražuju razumljivost stvorenog svijeta. Za vrijeme te analize otkrili su i ograničenja mudrosti. Ono što nalazimo u mudrosnim knjigama Starog zavjeta rezultat je te potrage za mudrošću.

Tumačenje Knjige Mudrih izreka

Što je mudra izreka? Pojam izreke teško je definirati. Hebrejski izraz *māsāl* („izreka, „pjesma“) ima širok raspon značenja, što ga čini pomalo nepreciznim za valjanu definiciju. Hebrejski glagolski korijen „kao da ukazuje na usporedbu, značenje koje je ilustrirano, implicitno ili eksplicitno, u mnogim izrekama u knjizi.“¹¹ Možda bismo mogli reći da izreka uspoređuje, suprotstavlja, ukazuje na slične ili različite elemente, koji izražavaju zamisli u popularnim poslovicama koje sadrže eksplicitno ili implicitno učenje. Takve su izreke bile dio svakodnevnog života, kao što to pokazuju 1. Samuelova 10,12 i 24,13. Općenito, knjiga Izreka ima vrlo visoko mišljenje o ulozi i važnosti mudrosti u ljudskom postojanju, ne poričući neka od njezinih ograničenja. Mudrost, božanska osobina, u knjizi se personificira kao biće koje komunicira s ljudskim bićima. U Izrekama 1,20-33; 8,1-3; 9,1-6, 13-18, ona (mudrost) je suprotstavljena „ludoj ženi“. Na drugim mjestima se djelovanje mudrosti paralelno uspoređuje s Jahvinim djelovanjem. I mudrost i Jahve izlijevaju Duh (Izreke 1,23; Izaija 44,3), oboje pozivaju Izrael na djelovanje, ali on odbija odgovoriti (Izreke 1,24; Izaija 66,4), oboje promiču pravdu (Izreke 8,15; Izaija 11,4-5), itd. Mudrost je bit Božjeg bića.

Izreke su napisane u pjesničkom obliku, pa se, stoga, načela koja se koriste pri tumačenju poezije odnose i na proučavanje ove knjige. Osim toga, tumačenje Izreka bi se moglo olakšati ako se uzmu u obzir sljedeći prijedlozi:

Prvo se treba upoznati sa strukturom knjige. Ona se sastoji od nekoliko zbirki izreka različitih pojedinaca, napisanih u različitim povijesnim razdobljima.

1,1-9,18	<i>Salomonove izreke</i>
1,1-7	Naslov i uvod
1,8-9,18	Glavni tekst
10,1 -22,16	<i>Salomonove izreke</i>
10,1	Naslov
10,2-22,16	Glavni tekst
22,7-24,22	<i>Zbirka izreka mudraca</i>
22,17-21	Uvod
22,22-24,22	Glavni tekst

11 Roland E. Murphy, *Proverbs* (Nashville, TN: Thomas Nelson, 1998.), str. xxii.

24,23-34	<i>Nastavak izreka mudraca</i>
24,23a	Naslov
23,23b-34	Glavni tekst
25,1-29,27	<i>Salomonove izreke koje su sakupili Ezekijini ljudi</i>
25,1	Naslov
25,2-29,27	Glavni tekst
30,1-33	<i>Riječi Agurove</i>
30,1	Naslov
30,3-33	Glavni tekst
31,1-9	<i>Riječi Lemuela</i>
31,1	Naslov
31,2-9	Glavni tekst
31,10-31	<i>Pjesma o vrsnoj ženi u akrostihu</i>

Ovaj pregled je koristan ako nekoga zanima usporedba doprinosa svake zbirke određenoj temi. Zanimljivo je unutar knjige pronaći dvije zbirke poslovice od dvaju pojedinaca koji možda nisu bili Izraelci (Agur i Lemuel). Kako su njihove izreke našle mjesto u ovoj knjizi? Najlogičniji je prijedlog da je Gospodin vodio proroka pri odabiru tog materijala, jer je on sadržavao istine u skladu s Božjom objavljenom voljom za Izrael.

Drugo, većina izreka su pojedinačne značenjske jedinice bez neposrednog konteksta koji bi nam mogao pomoći da ih protumačimo. U mnogim slučajevima je značenje izreke jasno, no u drugim je slučajevima teško utvrditi njezino pravo značenje. Međutim, korisno je upoznati se s kulturnim kontekstom pisca kako bi se bolje razumjele slike koje se koriste pri sastavljanju izreka.

Treće, budući da je svrha knjige Mudrih izreka jasno navedena, tumač na nju treba obratiti posebnu pozornost i koristiti je kao hermeneutički ključ. Salomon u prologu knjige navodi niz ciljeva koje ovom zbirkom pokušava postići (Izreke 1,2-6). No, konačna svrha potrage za mudrošću sažeta je u Izrekama 8,33-36. Mudrost je toliko važna, jer „tko nalazi mene, nalazi život... svi koji mene mrze ljube smrt.“ Temeljno pitanje je pitanje života i smrti. Središnje mjesto tog aspekta je takvo da se mudrost opisuje kao „drvo života“ (Izreke 3,18). Ovaj bi uvid, zajedno s prologom, trebao voditi tumača u čitanju ove knjige.

Četvrto, poznavanje različitih književnih oblika korištenih u Izrekama bit će od velike pomoći tumaču. Kao što naslov kaže, najčešći oblik je *izreka* ili *poslovice*. Izreke su obično opis ili izjave o nečemu, koje u sebi sadrži određenu mudrost (npr. Izreke 12,5; 26,1). Imamo mnogo različitih vrsta izreka, a među njima su i *numeričke izreke* koje označavaju da popis određenih stavki nije potpun (npr. Izreke 30,7,15); *'bolje je' izreke*, koje nam otkrivaju veću vrijednost određenih okolnosti ili ponašanja, u odnosu na neku drugu mogućnost (npr.

Izreke 12,9; 16,8); i *komparativne izreke*, koje se upotrebljavaju kako bi ljude obeshrabrile od određenog djelovanja (Izreke 26,8).

Drugi književni oblik su *opomene*. One mogu sadržavati naredbu da se nešto učini (npr. Izreke 3,1; 6,6) ili zabranu da se nešto učini (npr. Izreke 22,24; 23,6), a u nekim slučajevima se to dvoje kombinira u jedno (npr. Izreke 1,8). Također nalazimo *autobiografske izvještaje* koji sadrže moralne pouke ili učenja (npr. Izreke 4,3-9; 24,30-34). Osviještenost o onome što čini biblijski pisac pomoći će tumaču razumjeti ono što je rečeno.

Peto, knjiga Izreka može se proučavati korištenjem različitih pristupa. Mogu se proučavati odlomci u kojima postoji skupina poslovice koje se bave istim pitanjem. To olakšava proučavanje određene teme (npr. vrijednost mudrosti [Izreke 2,1-4,27; 8,1-9,18], siromaštvo [24,30-34]). No, u većini slučajeva se izreke koje se bave istom temom nalaze na različitim mjestima u knjizi. U tim je slučajevima bolje grupirati odlomke radi pažljivog proučavanja kako bi se na taj način saznalo što knjiga uči o određenoj temi. To se može učiniti pomoću predmetnih područja kao što su molitva, mržnja, opakost, pravednost, itd., ili proučavanjem likova spomenutih u knjizi (npr. pravednik, zao ili mudar čovjek, budala, rugač, lijenčina, zavodnica).

Tumačenje Knjige o Jobu

Knjigu o Jobu neki smatraju jednim od najvećih književnih djela čovječanstva. Događaji koje opisuje pripadaju vremenu koje prethodi Mojsiju, ali ih je prema ranoj židovskoj tradiciji zapisao Mojsije. Ljepota jezika, književni stil i teološki sadržaj izdvajaju je kao jedinstvenu knjigu unutar same Biblije. Začudo, koliko znamo, nitko od protagonista nije Izraelac, iako štiju Gospodina (npr. Job 12,9). Knjiga o Jobu je knjiga mudrosti u obliku pripovijesti, što njeno čitanje čini veoma zanimljivijim. To je rasprava o ljudskoj patnji kakvu doživljava Job, glavni lik knjige. U raspravi se uznemiravajuće pitanje tiče uloge Boga u Jobovom iskustvu. U njoj se pojavljuje potresno pitanje vrijednosti i uloge mudrosti. Pruža li mudrost odgovor na patnju nevinih?

Osim prologa i epiloga, knjiga je napisana kao poezija. Pored načela za tumačenje poezije o kojima smo gore govorili, sljedeći prijedlozi trebali bi vam biti od pomoći u tumačenju ove knjige:

Prvo, knjiga se prvenstveno sastoji od dijaloga između Joba i njegovih prijatelja, te između Joba i Boga. Ova dijaloška narav dokumenta pomoći će čitatelju pri praćenju tijeka ideja te pri određivanju toga postoji li napredovanje u argumentima koji vode do razrješenja teološke radnje.

Drugo, dijalog se sastoji od tri ciklusa koja počinju uvodnim Jobovim govorom (Job, 3. poglavlje):

Prvi ciklus

Elifazov govor	Job 4-5
Jobov odgovor	Job 6-7
Bildadov govor	Job 8
Jobov odgovor	Job 9-10
Zofarov govor	Job 11
Jobov odgovor	Job 12-14

Drugi ciklus

Elifazov govor	Job 15
Jobov odgovor	Job 16-17
Bildadov govor	Job 18
Jobov odgovor	Job 19
Zofarov govor	Job 20
Jobov odgovor	Job 21

Treći ciklus

Elifazov govor	Job 22
Jobov odgovor	Job 23-24
Bildadov govor	Job 25
Jobov odgovor	Job 26-27

Ova je organizacija korisna tumaču na najmanje dva načina: (a) Čitajući sve govore svakog od Jobovih prijatelja u jednom navratu, čovjek može bolje razumjeti njihove argumente. Ako na ovaj isti način čitamo sve Jobove odgovore, to će nam olakšati razumijevanje onoga što govori, te razjasniti jačinu njegove psihološke, teološke i duhovne boli. (b) Ako se govori čitaju redosljedom navedenim u tekstu, jasnije se mogu utvrditi područja slaganja i nesuglasica između Joba i njegovih prijatelja.

Treće, tumačenje Joba 29,1-31,40 važno je za razumijevanje cijele knjige. Čini se da ovaj monolog ubrzava „rješavanje“ radnje u knjizi. U 31. poglavlju Job kao da izgovara zakletvu nedužnosti. Ako je to točno, to znači da Job od Boga zahtijeva da iznese dokaze koje ima protiv njega, ili da ga oslobodi bilo kakve optužbe. Ovo je vrhunac Jobove obrane. Od tog trenutka on šuti, čekajući da Bog progovori.

Četvrto, pokušaj utvrđivanja svrhe govora mladića Elihua može biti težak zadatak, no on se veoma isplati. Svi drugi govori su završili. Job šuti, čeka da se Gospodin umiješa, a Elihu se neočekivano oglašava. Što to znači? Govori li on u Božje ime? Brani li Ga?

Peto, korisno je primijetiti da je posljednji dio knjige još jedan dijalog, ovaj puta između Boga i Joba: Božji prvi govor (Job 38,1-40,2), Jobov odgovor (40,3-5), drugi Božji govor (40,6-41,34), Jobov odgovor (42,1-6). Ovo je jedan od najizazovnijih i najzanimljivijih dijelova knjige. Odgovara li Bog na sva pitanja ili čak na neka od pitanja koja se postavljaju u dijalozima između Joba i njegovih prijatelja? Zašto se toliko naglašava Božja stvaralačka i

održavajuća moć? Je li ovo Božji način rješavanja Jobove tvrdnje o nedužnosti? Koja je svrha opisa behemota i levijatana? Postoji li napredak u zamislima unutar Jobovih odgovora na božanske govore?

Šesto, prolog i epilog predstavljaju ispravnu teološku perspektivu za razumijevanje nekih od temeljnih pitanja postavljenih u knjizi. Tumač treba obratiti veliku pozornost na njihov sadržaj. Zagonetka patnje nije u potpunosti riješena, ali stavljanjem u kozmičku perspektivu daju se određeni novi uvidi te se otkrivaju granice ljudske mudrosti.

Tumačenje Knjige propovjednika

U Propovjedniku 1,1 autor se predstavlja kao Davidov sin, kralj u Jeruzalemu. Stoga je tradicionalno gledište koje su podjednako prihvatili i židovski i kršćanski znanstvenici, da je Salomon taj koji je u cijelosti napisao ovu knjigu. Iako knjiga na mnogo mjesta zvuči prilično pesimistički, treba imati na umu da je osnovna svrha knjige pokazati da bez Boga životu nedostaje bilo kakvo konačno značenje i da se svodi samo na taštinu.

Povijest tumačenja Knjige propovjednika otkriva različite poglede na njezinu poruku. Mnogi smatraju da knjiga sadrži vrlo pesimističan pogled na život koji obično dovodi do toga da se na ljude gleda kao na žrtve događaja koji su izvan njihove kontrole. Drugi su zaključili da je knjiga u svojoj osnovi agnostička, da promiče ideju kako je nemoguće razumjeti što se pod suncem događa. Većina ipak misli da autor knjige nije pravi agnostik, jer daje određene tvrdnje o Bogu, no odbacuje mogućnost stjecanja istinskog razumijevanja ljudskog postojanja.

Knjigu Propovjednika doista je teško protumačiti. U knjizi ima elemenata pesimizma, skepticizma, pa čak i nekih aspekata agnosticizma. Sljedeći prijedlozi bit će vam korisni pri tumačenju ove knjige.

Prvo, primarna svrha knjige spominje se u Propovjedniku 12,9: „A osim toga, što je sam Propovjednik bio mudar, on je i narod učio mudrosti...“. Knjiga ima pedagošku ili didaktičku funkciju. Kao i sve knjige mudrosti, ona pokušava sažeti zaključke mudre osobe kako bi poučila druge i učinila ih mudrima. To znači da knjiga ne odbacuje vrijednosti mudrosti za ljudsko postojanje. Ona možda dovodi u pitanje krajnju vrijednost ljudske mudrosti, ali ne promiče ludost.

Drugo, knjigu treba smjestiti unutar izraelske teologije mudrosti. Drugim riječima, ona se ne smije tumačiti odvojeno od drugih knjiga mudrosti koje pružaju odgovarajući kontekst za njezinu interpretaciju.

Treće, iako se znanstvenici nisu uspjeli složiti oko okvira književne strukture knjige, jasno je da su neki dijelovi tematski grupirani. Ovo je za tumača veoma korisno. Na primjer, u Propovjedniku 1,4-11 proučava se kozmos, te se donosi zaključak da nema ničega novog pod suncem. U drugom poglavlju nalazimo autobiografski sadržaj koji opisuje potragu mudre osobe za smislom u radosti, radu, mudrosti i trudu. Zaključak ovog dijela je da je sve besmisleno.

Četvrto, posebnu pozornost treba posvetiti temama koje se u knjizi obrađuju nekoliko puta. Na primjer, izraz „Ispraznost nad ispraznošću“ ili „Ispraznost nad ispraznostima!...sve

je ispraznost!“ pojavljuje se na početku i na kraju knjige (Propovjednik 1,2; 12,8). U hebrejskom jeziku ponavljanje se koristilo za izražavanje superlativa — „potpuna ispraznost!“ Sve što ljudska bića traže kako bi zamijenili Boga je, prema Propovjedniku, apsolutna ispraznost.

Peto, kako bi knjigu smjestio u njezinu pravu teološku perspektivu, čitatelj posebnu pozornost treba obratiti na epilog (Propovjednik 12,9-14). Glas koji tamo čujemo je glas pripovjedača koji za čitatelja sažima temeljnu poruku knjige. Upravo to epilog čini toliko važnim za tumača. On pojašnjava da pesimizam nije konačna poruka knjige. Svakako, „sve je besmisleno“, ali život je više od samog pokušaja pronalaska njegovog trenutnog značenja. Tumač treba pažljivo istražiti doprinos epiloga poruci i teologiji knjige: Kakav je to doprinos? U kojem smislu on postavlja granice sadržaju ostatka knjige? Koje je njezino značenje za kršćanina koji ju čita?

Tumačenje Pjesme nad Pjesmama

Povijest tumačenja ove knjige, koja se u uvodnom retku pripisuje kralju Salomonu, otkriva veliku zbrku koja bi čitatelja trebala upozoriti na složenost njezina tumačenja. Najčešće se ovoj knjizi pristupa kao da je alegorija (vidi 13. poglavlje), prvenstveno zato što se čini prilično svjetovnom, čak i erotskom. Alegorijski pristup traži značenja u tekstu koja su izvan doslovnog smisla jezika. U slučaju Pjesme nad pjesmama, smatra se da ona nije povijesna, ali da sadrži duboke duhovne istine. Koristeći alegorijsku metodu, židovski tumači su zaključili da je muški lik u pjesmama Gospodin, a djevojka Sulamka, Izrael. Drugi su u iskustvu muškarca i žene vidjeli način na koji bi se mudrost i učenik mudrosti trebali odnositi jedno prema drugome. Među kršćanima se knjiga čita kao opis odnosa između Krista i Crkve, odnosno, alegorijskim pristupom je dekodirana njezina duhovna vrijednost. Tu se postavlja pitanje, sugerira li sam tekst ovakav pristup i postoji li, unatoč prividnoj svjetovnoj dimenziji teksta, teološko značenje ili poruka u knjizi.

U Svetom pismu nema naznaka da je ova knjiga alegorija. Ni Isus niti bilo koji od novozavjetnih pisaca ju nikada nisu spomenuli, ali to ne znači da ova ljubavna pjesma nema duhovnu vrijednost. Sveto pismo opetovano ilustrira zajednicu između Boga i Njegovog naroda odnosom muža prema njegovoj nevjesti (Izaija 54,4-5; Jeremija 3,14; 2. Korinćanima 11,2), a Ellen G. White je ponekad koristila njezine odlomke za ilustriranje duhovnih istina.¹² To, dakle, ne znači da je knjigu smatrala alegorijom, ili da je upotrebljavala alegorijsku metodu kako bi je protumačila.

Kako treba tumačiti ovu knjigu? Prvo knjigu treba pročitati mnogo puta. Jedna od najočitijih stvari koju će tumač brzo shvatiti jest činjenica da je ovdje riječ o ljubavnoj poeziji. Drugo, pjesme prvenstveno izgovaraju dvije osobe, žena (npr. Pjesma nad Pjesmama 1,2) i muškarac (npr. 4,1-2). Postoje reference na kćeri jeruzalemske, ali se čini da one ne igraju nikakvu aktivnu ulogu u knjizi (npr. 1,5). Treće, knjigu karakteriziraju dijalozi (npr. 1,7-8.15-

¹² U knjizi *Education* (str. 261) Ellen G. White ilustrira potrebu za osobnim odnosom s Isusom navodima iz Pjesme nad Pjesmama 2,3-4. U više navrata kaže o Isusu: “‘ističe se među tisućama,’ i ‘sav je od ljupkosti.’ Pjesma nad Pjesmama 5,10.16.” (6T 175; Ev 186).

16; 8,13-14) i monolozi (npr. 3,1-5; 6,4-10). Njihovo proučavanje je korisno za razumijevanje naravi ovih pjesama.

Četvrto, posebnu pozornost treba posvetiti jeziku koji se koristi kako bi se pjesme mogle tumačiti unutar kulturnog konteksta u kojem su napisane. To znači da bi tumač trebao imati pristup komentarima ili biblijskim rječnicima koji će pružiti te informacije. Korištenje koncordancije vjerojatno je najbolji način za razumijevanje određene terminologije u ovoj knjizi. Ponekad je teško razumjeti poantu koja se iznosi usporedbom. Na primjer, zaručnik kaže: „Tvoje su dvije dojke kao dva laneta, blizanca košutina, što pasu među ljljanima“ (Pjesma 4,5). Jedno tumačenje ove usporedbe vidi košute kao „simbole života i obnove“.¹³ Lane dodaje slici elemente mekoće i razigranosti. O. Keel kaže: „Hebrejska književnost pojmu ‘grudi’ ne pripisuje ideju o obliku, već o blagoslovu (Postanak 49,25), ljubaznosti, prehrani i izgradnji povjerenja (Psalam 22,9; Job 3,12), o mekoći, toploj sigurnosti... ukratko, o predodžbama o sudjelovanju u životu i obnovi života.“¹⁴ To znači da „i grudi i mladunče gazele simboliziraju toplinu života, nadahnjujuću i pobjedničku protusilu smrti.“¹⁵

Peto, treba obratiti pozornost na slobodu kojom biblijski pisac govori o seksualnim stvarima. Tumaču se tako otkriva način na koji Biblija gleda na seks i seksualne odnose. Šesto, potrebno je istražiti temeljnu namjeru ili poruku pjesama. To se može učiniti kroz pridavanje posebne pozornosti onome što je u knjizi naglašeno ponavljanjem. Ponavljane zamisli kao što su ljubav, brak, čežnja za drugim i reference na vrt bit će od velike pomoći u formuliranju i razvoju teologije ove knjige.

Zaključak

Pri tumačenju psalama i mudrosnih knjiga u Svetom pismu, trebamo koristiti ista načela kao i u drugim dijelovima Svetog pisma — jezičnu i kontekstualnu analizu te pozadinska istraživanja u vezi s tekstom ili odlomkom. Osim toga, tumaču će od velike pomoći biti dobro razumijevanje posebnih karakteristika hebrejske poezije i koncepta mudrosti u Starom zavjetu.

Kada čitamo mudrosne knjige trebamo imati na umu da one poučavaju racionalnom životu koji je u isto vrijeme i dobar i pobožan život. One uče kako se mudri ljudi mogu nositi s nevoljama kada do njih dođe. Dakle, zdrav razum i zdravo prosuđivanje će tumaču pomoći razumjeti što Bog govori kroz ove poetske dijelove Svetog pisma.

13 Othmar Keel, *Song of Songs* (Minneapolis, MN: Fortress Press, 1994.), str. 150.

14 Ibid.

15 Ibid.

Odabrana Bibliografija

- Clements, Ronald E. *Wisdom Theology!*. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1992.
- Hartley, John E. *The Book of Job*. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1988.
- Kaiser, Walter i Silva, Moises. *An Introduction to Biblical Hermeneutics*. Grand Rapids, MI: Zondervan, 1994.
- Keel, Othmar. *Song of Songs*. Minneapolis, MN: Fortress, 1994.
- Kidner, Derek. *An Introduction to Wisdom Literature: The Wisdom of Proverbs, Job and Ecclesiastes*. Downers Grove, IL: InterVarsity, 1985.
- Longman, Tremper, III. *The Book of Ecclesiastes*. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1998.
- Murphy, Roland E. *The Tree of Life: An Exploration of Biblical Wisdom Literature*. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1996.
- _____. *Proverbs*. Nashville, TN: Thomas Nelson, 1998.
- Osborne, Grant R. *The Hermeneutical Spiral*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1991.
- Weiser, Artur. *The Psalms*. The Old Testament Library. Philadelphia: Westminster Press, 1962.

Kazalo skraćenica djela Ellen G. White

- Ev Evangelism
- 6T Testimonies for the Church, sv. 6.

SUMMARY

Reading Psalms and Wisdom Literature

More than one-third of the OT is poetry. Most of it appears in the book of Psalms, in the wisdom literature (Job, Proverbs, Ecclesiastes), and in the prophetic books. Isaiah is written almost entirely in poetic form. A number of poetic sections are also found in the historical books, e.g., Genesis 49 and Numbers 23 and 24. Only seven OT books have no poetry at all (Leviticus, Ruth, Ezra, Nehemiah, Esther, Haggai, and Malachi). Thus, it is important to understand Hebrew poetry in order to interpret large portions of the OT correctly.

Poetry calls for a different hermeneutical approach from that used in narrative. Narrative brings information and teaches by illustration; poetry makes room for a freer expression of inspiration. In this article we will consider some basic guidelines to interpret Hebrew poetry.

Key words: psalms; poetry; wisdom literature; parallelism; literary figures

Izvornik: Gerhard Pfandl i Angel M. Rodriguez. „Reading Psalms and Wisdom Literature“. U *Understanding Scripture An Adventist Approach*, ur. George W. Reid. 2005. Biblical Research Institute, General Conference of Seventh-day Adventists. Silver Spring, MD 20904, 2005. Str. 163-181.

Prijevod: Kristina Sabo